

A VÁLADÉKOK MEGFIGYELÉSE (széklet, vizelet, köpet, hányadék)

- **Széklet:** másnéven ürülék, latinul faeces (fécész) az emésztés végterméke, mely a vastagbélben tárolódik, salakanyagokat, rostokat, folyadékot tartalmaz és a végbélnyíláson át ürül, a belek perisztaltikus mozgása segítségével. Kinézete, mérete, mennyisége, színe, állaga és szaga változatos, a táplálkozás és az egészségi állapot függvénye.

~ Színe:

- normálisan barna árnyalatú, a hemoglobin bomlástermékeiktől (bilirubin, szterkobilin), nyálkás felszínnel, újszülöttnél sárgászöld, szoptatás alatt sárgás színű, majd a táplálékok változásával fokozatosan barnul
- világos, sárgásfehér, festék nélküli: akóliás, epeelzáródásra, májbetegsége, hasnyálmirigy daganatra utalhat
- fekete széklet, szurokszék: emésztett vértől származik a gyomor vérzése miatt
- friss piros vér az alsó traktusokból induló (vastagbél, végbél, anus, aranyér) vérzés jele
- fényes, zsírcseppes széklet emésztési problémára utal
- zöldes, nyákos, bűzös széklet bélfertőzésre utal
- a széklet színét gyógyszerek, élelmiszerek (szén, cékla, stb.) is változtathatják

~ Állaga:

- normálisan formált, félkemény állagú, hengeres, vagy lágyabb, nedvesebb
- folyékony állag több folyadék után vagy fertőzés, hasmenés esetén, kolerában vízszerű, vérhasban véres
- kemény, golyókban összeállt, nehezen ürülő, száraz állagú szorulásos széklet, sokszor csak beöntésre, kúpra, hashajtásra vagy kézi manipulációra ürül

~ Szaga:

- normálisan is bakteriális bontó tevékenység eredményeként, kénhidrogén, indol, szkatol tartalomtól függően bűzös
- fertőzések esetén rothadó szagok jellemzik (pl. vérhas, tifusz)

~ Székletek száma:

- normális esetben napi 1-2, vagy másnapenkénti széklet
- hasmenés esetén naponta többször ürül híg széklet, fertőzés, mérgezés, anyagcsere betegség, pajzsmirigy túlműködés, idegfeszültség stb. miatt
- székrekedés: heti 3 alkalomnál kevesebb székletürítés, melyet okozhat. rotszegény étrend, kevés folyadék, ágyhoz kötöttség, mozgásszegény életmód, utazás, lázas állapotok, körülmények hirtelen változása, gyógyszer mellékhatás, nehezen ürül, sokszor csak gyógyszerre, manipulációra betegségek: bélszűkület, gyulladások, Parkinson kór, sclerosis multiplex, stb.
- bélelzáródás: a bél üregének elzáródása, széklet nincs, hasifájdalom, puffadás, hányinger, hányás, később néma has, perisztaltika leáll, bélsárhányás. Megoldása: eredménytelen hashajtás után műtét, a szűkület megoldása, a bélsatorna helyreállítása, ha nem lehetséges, a bél kivezetése a hasfalra (sztóma).

~ *Széklelet vizsgálata:*

- székleletvétel: gumikesztyűben, széklelettartályba, a benne lévő kanállal, zártan laboratóriumi vizsgálatra küldés:
Weber teszt: vérzés kimutatása: előtte húsmentes diéta
emésztettség vizsgálata; fertőzés vizsgálata; férgesség, paraziták kimutatása

- **Vizelet:** a szervezetből kiválasztott felesleges elektrolitok és anyagcseretermékek folyékony elegye, melyet a vesék választanak ki. Az olyan anyagok vérből való kiválasztásával, mint a felesleges víz, Na, Cl, K, Ca, karbamid, és más anyagcseretermékek (húgysav, kreatinin, urobilin, stb.) a homeosztázist tartja fenn, a víz-elektrolit háztartást szabályozza.

A vizelet kiválasztását a vesékben diurézisnek, kiürítését mikciónak, vizelésnek nevezzük.

~ *Mennyisége:*

- normálisan 800-1500 ml.
- bő vizelet (poliuria): ennél több, pl. cukorbetegségben szomjúság, sok folyadék bevitel; antidiuretikus hormon termelés zavarában: bő vizelet miatt fokozott folyadékfogyasztás; vízhajtók hatására szintén fokozott vizeletkiválasztás
- kevés vizelet: kiszáradásban a kevés folyadékbevitel miatt, vesebetegségekben: oliguria: 500ml vizeletnél kevesebb, anuria: 100ml alatti vizeletmennyiség

~ *Színe:*

- normálisan: halvány szalmasárga és a sötétebb borostyánsárga között
- sötét, kevés vizelet: kiszáradás, kevés folyadék fogyasztás jele
- rózsaszín vagy vörös: egyes ételek (répa, szeder, cékla, rebarbara) fogyasztása után, illetve egyes gyógyszerek hatására is létrejöhet., ha ez ezektől független húgyúti vérzésre kell gondolni és kivizsgálni.
- narancssárga: epekiválasztás, májbetegség esetén, de egyes gyógyszerek is okozhatják
- kék vagy zöld: ételfestékek, gyógyszerek okozhatják
- zavarosság: fehérje vagy gennytartalom esetén, veseelégtelenség, gyulladások eseteiben

~ *Szaga:*

- normálisan nincs különösen erős szaga, enyhe ammónium szag érezhető
- szagos lehet spárga, kelbimbó, hagyma, fokhagyma, halak, fűszerek, kávé és alkohol fogyasztása eseteiben, mennyiségtől függően; B-vitaminoktól; koncentrált sűrű, barnás vizeletnek ammóniaszaga van
- húgyúti fertőzések esetén kellemetlen bomló, rothadó bűz jöhet létre
- cukorbetegségeknél édeskés, vagy acetonszag érzékelhető

~ *Vegyhatás:*

- normál érték: pH 4,5-8,5 (semleges vegyhatás: pH7)
- savas vegyhatás : pH 7-nél alacsonyabb pH érték
- lúgos vegyhatás: pH 7-nél magasabb pH érték

Vizeletvizsgálat: egyszerű vizeletvizsgálatnál a reggeli első vizelet középsugárból, előtte tisztálkodni kell.

Gyűjtött vizelet esetén 12, vagy 24 órán át gyűjtött vizeletet vizsgálnak az orvos kérése szerint, jelölni kell hogy reggeli vagy esti 12 óra (7-19 vagy 19-7)

Inkontinencia (vizeletcsepegés) záróizom működési zavara, intim torna, betét viselése, állandó katéter felhelyezés, rendszeres cserével, hetente.

Vizelet elakadás: prosztata megnagyobbodás vagy tumor: gyógyszer, katéter, műtét.

- **Köpet:** köhögés útján jön ürülhet, akaratlagos vagy reflexes úton, mint védekező aktus. A köhögés lehet produktív, váladékkal járó, vagy száraz, ingerköhögés. A köhögést provokálhatják: dohányzás, poros munkakör, betegségek.

~ *Jellegük*

- szintelen viszkózus köpet: asztma, meghűlés, felső légúti hurutok
- TBC: piros vércsík a köpetben
- tüdőgyulladás: rozsdavörös köpet
- tályog, gennyes gyulladások: bűzös, zöldessárga köpet
- tüdőinfarktus: kékesvörös köpet
- tüdőödéma: habos köpet, szörcsölés

~ *Mennyiség:* pár mililitertől fél-egy literig

~ *Vizsgálatra küldés:* szélesszájú, jól zárható üvegben, a reggeli órákban véve

- köpöcsésze: egyszer használatos, fedéllel ellátott edény a köpet gyűjtésére

- **Hányadék, hányás** a gyomortartalom ürülése a szájon keresztül, megelőzheti hányinger, a hányinger nélküli sugár-hányás idegrendszeri eredetű. Megfigyeljük színét, mennyiségét, tartalmát

~ *Szín:*

- zöldessárga, keserű ízű
- kávézacc szerű. gyomorvérzés esetén (daganat, fekély)
- véres: nyelőcső, gyomor bemenet vérzések
- ételmaradékos: a bevitt tápláléktól függ

~ *Mennyiség:* a gyomor tartalmától, az ismétlődés gyakoriságától, a folyamat jellegétől függ

~ *Veszélye:* folyadék és elektrolit veszteség, kiszáradás, Na, Mg, K, Cl veszteség

~ *Vegyhatás:* a gyomor vegyhatása savas, a vékonybél vegyhatása lúgos.